

Maden Kanununun 73 ncü maddesinin tadili hakkında kanun lâyihası ve Sanayi Encümeni mazbatası (1/209)

T. C.

Başvekâlet

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71-735/1964

14 . VI . 1958

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Sanayi Vekâletince hazırlanan ve Yüksek Me. lise takdimi İera Vekilleri Heyetince 30 . V . 1958 tarihinde kararlaştırılan 6309 sayılı Maden Kanununun 73 ncü maddesinin tadili hakkındaki kanun lâyihasının, esbabı mucibesi ile birlikte, sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Başvekil

A. Menderes

ESBABI MUCİBE

6309 sayılı Maden Kanununun 73 ncü maddesi, işletme hakkı verilen bir sahada o işletme hakkına mevzu madenden ayrı olarak bulunacak sair cins maden bakımından şu iki esası ihtiva etmektedir :

1. İşletme ruhsatnamesi veya işletme imtiyazına bağlanan muayyen bir sahada, bu ruhsat veya imtiyaza konu teşkil eden madenle mahlût veya jeolojik teşekkülü itibariyle birlikte işletilmesi zaruri olmayarak bulunacak sair cins madenin işletilmesi için de ayrıca işletme ruhsatnamesi veya imtiyaz alınması lâzımdır.

2. Böyle bir sahada evvelce verilmiş olan işletme ruhsatnamesi veya işletme imtiyazı sahibi başkası tarafından bulunan yeni madenin işletme hakkını talep ve iktisap hususunda rüçhan hakkını hâfizdir.

Bilindiği üzere, Maden Kanuniyle prensibolarak (Madde : 12) arama veya işletme haklarının bir cins maden için itası esası kabul edilmiştir.

Diğer taraftan, taallük ettikleri yer itibariyle ref'i ve taksimi kabil olmayacak şekilde yekdiğerine mütedahil bir saha (aynı saha) da ayrı cins madenler için ayrı ruhsatnameler alınması kabildir. (Madde : 30)

Bu şekilde aynı sahada istihsal edilen ruhsatnamelere müsteniden yapılan aramalar neticesinde usulü dairesinde (bulunmuş maden) haline getirilen ve 12, 72 ncü maddelerle ilgisi olmayın ayrı cins madenler için müstakil işletme hakları itası normal bulunmakta, bu itibarla bahis konusu 73 ncü maddenin ilk hükmü Maden Kanuniyle mevzu esaslara da tevafuk eylemektedir.

73 ncü madde ile derpiş edilen ikinci esasa gelince, bu hüküm Maden Kanuniyle takibedilen gayeye, iktisadi mülâhazalara ve adalet esaslarına uygun düşmemektedir. Zira;

Gayrimekşuf sahalarda takaddüm hakkı iktisabı, ruhsatname istihsali, icabında mühim masraflar ihtiyarı suretiyle aramalara girişilmesi hususundaki teşebbüs, mesai ve külfetler işletmeye salih maden yatağının keşfi ve o sahada işletme hakkı tesisi ve madenin işletilmesi maksadına mâ-tufdur.

Teşebbüsünde ciddi ve samimi olan müteşebbislerin akibeti meçhul bir mevzuda katlandıkları sayısız külfetlerin karşılığı Maden Kanununun 50 nci maddesinde ifadesini bulmuştur. Filhaki-ka mezkûr 50 nci maddeye vaz'edilen hükümle, meydana çıkarılan maden üzerinde arayıcısına ilk işletme hakkının iktisabında rüçhan hakkı tanınmak suretiyle mesbuk mesai mükâfatlandırılmış ve aynı zamanda aramalar teşvik edilmek istenilmiştir.

73 nci maddedeki ikinci hüküm, Maden Kanununun bu çok mühim esasiyle tahalüf teşkil eylemektedir. Aynı sahada muhtelif müteşebbislerin çalışmasından husule gelecek karışıklıkları önlemek şeklinde dayandığı mucip sebep asıl gaye yanında zayıf kalmakta, hükmün aynen tatbiki bâzı ahvalde tervici arzu edilmiyen neticeler husulüne yol açmaktadır. Nitekim, Maden Kanununun 45 nci maddesi şumulüne giren birkaç yıllık işletme ruhsatnamesine tâbi iktisadi değeri az, rezervi mahdut bir maden sahasında, sonradan büyük külfet ve mesai ve masraflarla meydana çıkarılan 99 yıllık imtiyaz konusu teşkil eden, faaliyete geçirilmesi geniş sermaye ve teknik imkânlar istiyen ve aynı zamanda işletilmesi kendisine zarar vermeyecek durumda olan ve birgüne masraf ve emeği sebk etmemiş bulunan, çok zengin bir maden yatağının, mütekaddim işletme hakkı sahibidir diye işletme ruhsatnamesi sahibine tevdiinin, ticarî mülâhazalar ve hakkaniyet esaslarıyla telifi kabil olmayacağı aşikârdır.

Esasen aynı sahada mütekaddim işletme hakkı sahibinin durumu Maden Kanununun 12, 30, 31 ve 72 nci maddeleri ile korunmuştur. Sonradan bulunan maden üzerinde idarece yapılacak kanuni tetkikler sırasında, ileride hudusu muhtemel işletme ihtilâflarını bertaraf edecek esasların şartnameye dergi daima mümkündür. İşletme hakkının itası sırasında mezkûr hükmün sevkinde temin edilmek istenilen gayenin idarece nazara alınacağı tabiidir.

Lâyhada, aynı sahada bulunup da birisi sonradan keşfedilen madenin bugün olduğu gibi otomatik bir şekilde ilk işletme ruhsatnamesi veya imtiyaz sahibine verilmesi yerine, her iki madenden rezervi, iktisadi değeri, teknik ve malî imkânı daha müsait olanına verilmesi esası kabul edilmiştir. Ancak işletme hakkı kendisine ita edilmediği takdirde arayıcının, kanunun 136 nci maddesine göre bulucu sıfatıyla haiz olduğu haklar yani bu maksatla yaptığı masraflar ve hak kazandığı aidat mahfuz tutulmuştur.

Bu maksatlarla ilişik kanun lâyihası hazırlanmıştır.

Sanayi Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Sanayi Encümeni
Esas No: 1/209
Karar No: 7

16 . I . 1959

Yüksek Reisliğe

Encümenimize havale buyurulan «6309 sayılı Maden Kanununun 73 ncü maddesinin tadili hakkındaki kanun lâyihası» ve esbabı mucibesi alâkalı Hükümet temsilcilerinin de iştirakleriyle tetkik ve müzakere edildi :

Maddenin 2 nci fıkrası ile, sonradan bulunan sair cins madenin işletme hakkını o sahadaki madenlerin kıymetleri, durumları, işletme ruhsatnamesi veya işletme imtiyazı sahibi ile bulucusunun teknik ve malî imkânları nazara alınarak bunlardan en müsaidolanına verilmesi hakkında Sanayi Vekâletine bir takdir hakkı tanınmaktadır.

Maden Kanunu ile prensibolarak, bulunan her madenin birçok masraf ve külfetler ihtiyar eden bulucusu tarafından işletilmesi esası kabul edilmiştir. Halbuki gerek mer'î hükmün, gerekse Hükümetin getirdiği tadil metninde yer alan hükmün bu esas prensibe aykırı düştüğü görülmüştür. Kanunun zikri geçen prensibine sadık kalınarak, bulunan madenin, bulucusu tarafından işletilmesi esası teyidedilerek maddenin son iki fıkrasının kaldırılması uygun görülmüş ve lâyiha da buna göre gerekli tadilat icra olunmuştur.

Diğer taraftan halen mer'î 73 ncü maddeye

göre rüçhan hakkı sahipleri tarafından yapıp da henüz işletme ruhsatnamesi veya işletme imtiyazına bağlanmamış olan taleplerin, bu talep sahiplerinin mezkûr madenler üzerinde her hangi bir masraf ve külfetleri sebk etmemiş olması sebebiyle ve adalet kaidelerine uygun düşeceği mülahazasıyla yürütülmemesi ve lâyihaya bu hususu temin edecek muvakkat bir madde ilâvesi uygun görülerek ittifakla kabul edilmiştir.

Kanun lâyihası takdimen ve müstacelen görüşülmesi temennisiyle Umumi Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur,

Sanayi Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
İstanbul	Zonguldak
N. Âli Sav	S. Başol
Adana	Afyon K.
T. Yeğenağa	O. Uygun
İmzada bulunamadı	

Amasya	Diyarbakır	Giresun
N. Ş. Nabel	H. Z. Tığrel	T. İnanç
İstanbul		Manisa
İ. Altabev		S. Akış
		İmzada bulunamadı
Sivas		Zonguldak
A. Kangal		C. Z. Aysan

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

6309 sayılı Maden Kanununun 73 ncü maddesinin tadili hakkında kanun lâyihası

MADDE 1. — 6309 sayılı Maden Kanununun 73 ncü maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir :

«İşletme ruhsatnamesi veya işletme imtiyazı verilen bir sahada işletme hakkına mevzu madenle mahlût veya jeolojik teşekkülü itibariyle birlikte işletilmesi zaruri olmayarak, bulunan sair cins madenin işletilmesi için ayrıca işletme ruhsatnamesi veya işletme imtiyazı alınmak lâzımdır.

Ancak, sonradan bulunan sair cins madenin işletme hakkı, o sahadaki madenlerin kıymetleri, durumları, işletme ruhsatnamesi veya işletme imtiyazı sahibi ile bulucunun teknik ve malî imkânları nazarı itibara alınarak bunlardan en müsaidolanına verilir. Şu kadar ki, yeni madenin işletme hakkı başkasına ita edildiği takdirde bulucusunun buluculuk hakkı mahfuzdur.

Bu kanun meriyete va'zedildiği tarihte, birinci fıkrada gösterilen şartları haiz olan madenler hakkında da, ikinci fıkra hükümleri tatbik olunur.»

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.

MADDE 3. — Bu kanunun hükümlerini İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

30 . V . 1958

Başvekil
A. Menderes
Devlet Vekili
M. Kurbanoğlu
Adliye Vekili
E. Budakoğlu
Dahiliye Vekili
N. Gedik
Maliye Vekili
H. Polatkan

Devlet Vekili
Devlet Vekili
H. Şaman
Millî Müdafaa Vekili
E. Menderes
Hariciye Vekili
F. R. Zorlu
Maarif Vekili
C. Yardımcı

SANAYİ ENCÜMENİNİN TADİLİ

6309 sayılı Maden Kanununun 73 ncü maddesinin tadili hakkında kanun lâyihası

MADDE 1. — 6309 sayılı Maden Kanununun 73 ncü maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir :

Madde 73. — İşletme ruhsatnamesi veya işletme imtiyazı verilen bir sahada o işletme ruhsatnamesi veya işletme imtiyazına mevzu teşkil eden madenle mahlût veya jeolojik teşekkülü itibariyle birlikte işletilmesi zaruri olmayarak bulunan sair cins madenin işletilmesi için de bu kanun hükümlerine göre ayrıca işletme ruhsatnamesi veya işletme imtiyazı alınması lâzımdır.

MUVAKKAT MADDE — Bu kanunun meriyete girdiği tarihten önce eski 73 ncü maddeye müsteniden rüçhan hakkını haiz eşhas tarafından sair cins maden için yapılan işletme hakkı taleplerinden, işletme ruhsatnamesi veya işletme imtiyazına bağlanmamış olanlar yürütülmez.

MADDE 2. — Hükümet teklifinin 2 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümet teklifinin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Nafia Vekili T. İleri	Ticaret Vekili A. Aker
Sih. ve İc. Mua. Vekili Dr. L. Kırdar	Güm. ve İnh. Vekili H. Hüsmen
Ziraat Vekili N. Ökmen	Münakalat Vekili F. Uçaner
Çalışma Vekili H. Erkmen	Sanayi Vekil
Bas - Yay. ve Turz. Vekili ve Sanayi V. V. S. Yırcalı	İmar ve İskân Vekili M. Berk